

дані, координує виконання завдань, підготовку міні-презентацій та ін.). У ролі консультанта педагог звертається до особистісного й професійного досвіду студентів, допомагає шукати рішення вже поставлених завдань, самостійно ставити нові тощо. До недоліків фасилітаторської позиції відносяться великі емоційні затрати праці викладача при підготовці, складність точного планування результатів, високі енерговитрати педагога.

Список використаної літератури

1. Гура В. В., Турик Л. А., Терновая И. П. и др. Интерактивные технологии обучения в подготовке социальных педагогов / под. ред. В. В. Гуры. – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 108 с.
2. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. – Мн. : Белорусский верасень, 2005. – 176 с.
3. Кларин М.В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М. В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 12–18.
4. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий : пособие для преподавателей / А. К. Колеченко. – СПб. : КАРО, 2006. – 271 с.
5. Мухина С. А., Соловьева А. А. Нетрадиционные педагогические технологии в обучении / С. А. Мухина, А. А. Соловьева. – Ростов-на-Дону : Изд-во «Феникс», 2004. – 384 с.
6. Панина Т. С., Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения / под. ред. Т. С. Паниной. – М. : Академия, 2007. – 176 с.
7. Управление образовательными системами: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. заведений / Т. И. Шамова, Т. М. Давыденко, Г. Н. Шибанова; Под ред. Т. И. Шамо-вой. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 384 с.

Мирослав Стрельников

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТІВ З БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОЕКТИВНІЙ ОСВІТІ

Важливим завданням сучасної вищої школи є оновлення змісту навчання, впровадження інноваційних технологій навчання, забезпечення якості випускників на основі компетентнісного підходу. У цих умовах підвищення якості підприємницької компетентності магістрантів з бізнес-адміністрування залежить від обґрунтування і застосування інноваційних технологій навчання, які забезпечують конкурентоздатність і компетентність майбутніх фахівців.

Особливу соціальну цінність становить підготовка майбутніх підприємців, у тому числі магістрантів з бізнес-адміністрування, до підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми показує, що значна увага приділяється проблемам професійної підготовки фахівців економічного профілю, зокрема, таким аспектам: розробка змісту вищої економічної освіти (Л. Каніщенко); організація професійного навчання бакалаврів з економіки (К. Беркита, Є. Калицький, В. Стрельников); ство-

рення організаційно-педагогічних умов навчання фахівців комерційного профілю (О. Куклін, Й. Бринкель); особливості психолого-педагогічної підготовки економістів в університетах (Г. Ковальчук, В. Козаков); формування комунікативних умінь майбутніх економістів (Н. Бутенко, Н. Статінова, Т. Шепеленко); підготовка старшокласників до підприємницької діяльності (Н. Побірченко); система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах (Т. Поясок).

Проблема впровадження інноваційних технологій навчання в економічній освіті є пріоритетною серед психолого-педагогічних досліджень, детально розроблено її методологічні аспекти (І. Дичківська, А. Нісімчук, Н. Ничкало, О. Падалка, С. Сисоєва, О. Шпак та ін.), але недостатньо розроблено питання впровадження технологій навчання підприємництву майбутніх магістрантів з бізнес-адміністрування зокрема.

Виходячи з цього, метою даної статті є дослідження суті підприємницької компетентності та розкриття можливостей технологій проєктивної освіти для її розвитку у майбутніх магістрантів з бізнес-адміністрування, що сприятиме подальшому поширенню даних технологій в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження розпочнемо з розгляду понять «підприємництво», «компетентність», «підприємницька компетентність». Стосовно понять «компетентність» і «компетентнісний підхід», вони детально розглянуті в сучасній науці Н. Бібік, С. Вишняківською, С. Гончаренком, І. Зязюном, О. Локшиною, Н. Побірченко [2], О. Пометун [3], О. Семенов, В. Стрельниковим [4], Ю. Татуром, А. Хуторським та іншими вченими.

Проведений аналіз понять «підприємництво» та «компетентність» у сучасній науці, узагальнення отриманих результатів дозволило дати таке трактування терміну «підприємницька компетентність»: сукупність особистих і ділових якостей, навичок, знань, певної моделі поведінки, володіння якими допомагає успішно вирішувати різні бізнес-завдання і досягати високих результатів діяльності.

Визначення поняття «підприємництво» вітчизняних дослідників, які поширюються в економічній та юридичній літературі, суттєво відрізняються: у деяких науковців на перший план при визначенні поняття «підприємництво» виходить прагнення отримати прибуток (В. Бобров, А. Крутик, А. Піменова); у інших інноваційний та нестандартний підхід до вирішення справ (С. Дзюбик, О. Ривак, В. Мединський, Л. Шаршукова); у третіх ризиковий характер підприємницької діяльності (В. Мельничук, В. Онищенко) [1].

У загальному вигляді характерні риси підприємця можуть виглядати так: готовність ризикувати; надія на успіх і страх невдачі; наполегливість; гнучкість; енергійність; яскраво виражене почуття особистої відповідальності; впевненість в собі; хороша база знань і здатність до навчання; здатність переконувати; хороші здібності до комунікації; здатність до управління; ініціативність; здатність тверезо мислити в будь-яких ситуаціях; величезне бажання досягати мети.

На основі проведеного аналізу можна виділити найбільш характерні ознаки підприємництва, які розкривають його сутність і скласти загальне визначення підприємця: «підприємець – новатор, здатний брати на себе відповідальність і здійснювати ініціативну самостійну діяльність в умовах ризику з

метою отримання прибутку на основі поєднання особистої вигоди та громадської користі».

Дослідження показало, що професійні компетенції у сфері підприємництва найкраще формуються в технологіях проєктивної освіти, поширених у країнах Європи і США. Ці технології навчання, на відміну від домінуючої нині лекційно-семінарської системи підготовки магістрантів з бізнес-адміністрування, перетворюють студента в активного суб'єкта навчання, дослідника. Їх називають технологіями четвертого покоління. Технології попередніх трьох поколінь вважаються дидактоцентричними і відрізняються за суб'єктністю студента.

Розвиток підприємницької компетентності магістрантів з бізнес-адміністрування доцільно будувати за європейським і американським варіантами *проєктного навчання*. Суть першого подаємо у вигляді етапів роботи студента над проєктом: 1) постановка мети: виявлення проблеми, протиріч; формулювання завдань; 2) обговорення можливих варіантів дослідження, порівняння передбачуваних стратегій, вибір способів; 3) самоосвіта й актуалізація знань за консультативної допомоги викладача; 4) планування ходу діяльності, розподіл обов'язків; 5) дослідження: вирішення окремих завдань, компонування; 6) узагальнення результатів і висновки; 7) аналіз успіхів і помилок; 8) корекція і перехід до нового проєкту. Проєкт є індивідуальним, але він може бути й результатом скоординованих дій групи студентів. Функція викладача – допомогти студентам у пошуку інформації, заохотити їх, координувати процес, забезпечити зворотній зв'язок з роботою студентів над проєктом.

В американському варіанті алгоритм технології та структура діяльності студента і викладача мають схожий вигляд: перший етап – підготовка проєкту: визначаються тема і мета, студенти обговорюють предмет дослідження з викладачем, одержують консультації, формулюють мету, а викладач розкриває перспективи дослідження, мотивує, консультує; другий етап – планування: визначаються джерела інформації, способи збору й аналізу інформації, форми звіту, критерії оцінювання результатів і процесу, розподіл ролей (дослідник, секретар, редактор, доповідач, референт, експерт тощо); студенти виробляють план дій, формулюють завдання дослідження, а викладач коректує, пропонує ідеї, допомагає прогнозувати результат; третій етап – дослідження: підбір інформації, вирішення поставлених завдань здійснюють студенти з використанням відповідного інструментарію (інтерв'ю, опитування, спостереження, експеримент, робота з довідковою літературою); четвертий етап – узагальнення результатів дослідження: студенти аналізують інформацію, структурують її, формулюють висновки; п'ятий етап – звіт-подання результатів: студенти звітують у формі усної доповіді, співдоповідей, рефератів, курсових робіт, стендового матеріалу, письмових звітів, брошур тощо, а викладач на рівних зі студентами слухає, ставить запитання, коректує; шостий етап – завершальний, – оцінювання результатів і процесу: студенти визначають рейтинг учасників проєкту, проводять самооцінку, а викладач оцінює їх роботу, мотивує майбутні дослідження магістрантів з бізнес-адміністрування у сфері розвитку їхньої підприємницької компетентності.

Проєкти, спрямовані на розвиток підприємницької компетентності, мають відповідати основним вимогам методу проєктів: 1) наявність значимої для май-

бутнього магістра бізнес-адміністрування проблеми в дослідницькому і творчому плані, вирішення якої вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку; 2) практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачуваних результатів; 3) самостійна (групова, парна, індивідуальна) діяльність студентів; 4) структурування змістовної частини проекту; 5) використання дослідницьких методів; 6) використання під час спільних досліджень методів «мозкової атаки», «круглого столу», статистичних методів, творчих звітів тощо.

Незважаючи на великі можливості, проектне навчання не може у сучасних умовах інформаційно-технологічної революції виконати основне соціальне замовлення розвитку підприємницької компетентності магістрантів з бізнес-адміністрування. Це вимагало від нас переосмислення парадигми підготовки магістрантів з бізнес-адміністрування до підприємництва, відмови від адаптивно-дисциплінарної моделі засвоєння педагогічних знань на користь моделі особистісно-центрованої, проєктивної освіти. Оскільки студент не лише одержує професію, а й сам «конструює» себе у майбутній професії магістра бізнес-адміністрування, нашу увагу привернули можливості проєктивної освіти, яка розглядалася дослідниками досить широко – як галузь соціального життя, в якій створені умови, необхідні для проєктування напряму його життєдіяльності.

Застосування принципів проєктивної освіти показало, що, коли освіта є засобом реалізації студентом власного проекту підприємництва, радикально змінювалася і роль викладача. Від авторитарної моделі передачі «абсолютної істини» він переходив до викладання як способу залучення студента до цінностей і технологій добування особистісно-значимих знань, які сприяли породженню образу підприємництва і реалізації життєвого проекту.

У цілому, розвиток підприємницької компетентності магістрантів з бізнес-адміністрування передбачав такі види проєктування: професійне, при якому система координат задається професією, з якою студент пов'язує своє життя (освіта в цьому випадку є засобом набуття компетентності у сфері підприємництва); біографічне, що передбачає визначення життєвих цілей, цінностей і етапів їх досягнення (освіта – засіб досягнення соціального статусу); концептуальне, що передбачає створення наукового проекту, задуму, ідеї щодо підприємництва, з реалізацією яких пов'язувалося життя студента (освіта безпосередньо сприяла створенню нових понять, концепцій і знань, ставала продуктивним видом соціальної діяльності).

Розвиток творчості студента неможливий без надання йому свободи, а саме: права на формування свого власного індивідуального плану підготовки до підприємництва; права вибору форми навчання (групової, індивідуальної, за зручним розкладом тощо); права скорочувати чи подовжувати (у межах допустимого) процес навчання з окремих дисциплін і складати екзамени за індивідуальним графіком, екстерном; права включатися у процес навчання в будь-який час протягом семестру тощо.

Для розвитку підприємницької компетентності магістрантів з бізнес-адміністрування великі можливості має засіб проєктивної освіти – дослідницьке навчання, сутність якого полягає у тому, щоб побудувати навчальне пізнання як систему завдань і розробити алгоритм дії студента у сфері підприємництва. Дослідницьке навчання має на меті, по-перше, допомогти студенту усвідомити про-

блемність пропорованих завдань підготовки до підприємництва (зробити проблемність наочною), по-друге, вирішення проблемних ситуацій зробити значимим для нього, по-третє, навчити його бачити й аналізувати проблемні ситуації підприємництва, виділяти проблеми.

Основну характеристику дослідницького навчання ми вбачали у створенні студентами освітніх продуктів із підприємництва, а також у побудові індивідуальних траєкторій навчання. Освітня продукція була матеріалізованими результатами діяльності студента у вигляді текстів, таблиць, схем, малюнків, комп'ютерних презентацій.

Творча самореалізація студента під час підготовки до підприємництва здійснювалася за допомогою трьох пов'язаних цілей: створення освітньої продукції; засвоєння базового змісту через співставлення з досягнутими власними результатами; побудові індивідуальної освітньої траєкторії. Суб'єкт освіти взаємодіяв із об'єктом пізнання за допомогою трьох основних видів діяльності: 1) пізнання професії бізнес-адміністрування і себе в ній; 2) створення особистісного продукту освіти як еквівалента зростанню підготовленості до підприємництва; 3) самоорганізації пізнання й творення.

Дослідницьке навчання використовувалося як своєрідний прообраз майбутнього підприємництва і тому передбачало наявність основних типів професійної діяльності у даній сфері та багатоманітність її результатів. Студенти, створюючи індивідуальні освітні продукти пізнання підприємництва, моделювали на рівні свого розвитку аналогічні явища «великої» науки чи власної діяльності як підприємців.

Таким чином, розвиток підприємницької компетентності магістрантів з бізнес-адміністрування може здійснюватися в руслі технологій проєктивної освіти. Ці технології навчання дали змогу розвинути професійні компетенції, соціальну активність і лідерські якості, що підтвердили дані підсумкової діагностики. Тому розвиток підприємницької компетентності магістрантів з бізнес-адміністрування надалі маємо будувати як алгоритм дій суб'єктів навчання, що гарантує досягнення результату. Перспективи подальших розробок у обраному напрямку полягають у подальшому пошуку найефективніших технологій навчання і практичної підготовки майбутніх магістрантів з бізнес-адміністрування до підприємництва.

Список використаної літератури

1. Лазур П.Ю. Історична еволюція феномена підприємництва та його науково-економічні інтерпретації / Лазур П.Ю. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlru/16_6/285_Lazur_16_6.pdf
2. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі : теоретичний аспект : [текст] / Н.С. Побірченко // Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://advancedscience.org/2011/2/2011-01-02-083.pdf>
3. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / Пометун О. // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О.В. Овчарук]. – К. : „К.І.С.”, 2004. – 112 с.
4. Стрельников В.Ю. Модель професійної компетентності викладача вищої школи / В. Ю. Стрельников // Наукові записки ПОІППО: Моделі ключових та професійних компе-

Вікторія Опанасенко

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ШЛЯХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

На різних етапах розвитку людства виникають суперечності між соціальним замовленням, можливостями традиційної системи освіти й індивідуальними потребами та можливостями особистості. Оптимізація організації та підвищення ефективності функціонування системи вищої освіти є одним зі шляхів подолання цих суперечностей. Таким чином, динамічність економічних і соціокультурних процесів, які безперервно відбуваються у сучасному суспільстві, кардинальні зміни у способах поширення та використання інформації зумовлюють еволюцію освітніх технологій.

Сучасне інформаційне суспільство висуває такі основні вимоги до системи освіти, як формування у студента вміння самостійно знаходити, накопичувати та переосмислювати наукові знання, а також самостійно орієнтуватися у сучасному інформаційному суспільстві.

Завдання, поставлені перед системою освіти України процесами державотворення та кардинальними змінами у суспільно-політичному житті, вимагають створення організаційної структури системи освіти, яка здатна забезпечити перехід до «освіти протягом життя». Вирішення цієї проблеми лежить у площині дистанційної освіти.

Актуальними для освітньої галузі України є вивчення кращого світового досвіду дистанційного навчання, об'єднання зусиль провідних ВНЗ і створення альтернативи аналогічним зарубіжним проектам. Зволікання з розвитком дистанційної освіти загрожує зниженням конкурентоспроможності української освіти у світовому просторі.

Поширення дистанційної освіти – важливий механізм інформатизації й інтелектуалізації суспільства, виховання всебічно розвиненої особистості, а також подолання нерівності у системі освіти. Дистанційна освіта долає територіальний фактор нерівності у доступі до якісної вищої освіти, залежність від місця проживання тощо. Ця форма навчання є найбільш прийнятною з точки зору економії як фінансового, так і часового ресурсу. У порівнянні з іншими формами освіти, дистанційне навчання здатне задовольняти потреби найширшого кола споживачів освітніх послуг.

Використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає студентів до самостійної роботи, формує їхню інформаційну культуру, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації. Можливості дистанційного навчання цілком відповідають соціальному замов-